

84. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2026

Bērnu literatūra kā nacionālās
kultūras un izglītības instruments
sabiedrības ilstpējīgas attīstības
veicināšanā.

Mg.paed.Jolanta Kriščune

Ievads

Bērnu literatūra veido domāšanu, identitāti un vērtības.

Jaunākie pētījumi uzsver tās nozīmi sabiedrības attīstībā.

Bērnu literatūra nav tikai stāsti - tā ir viens no pamatiem, uz kura veidojas sabiedrības spēja domāt, sadarboties un attīstīties ilgtermiņā.

Bērnu literatūras nozīme

Attīsta valodu, iztēli un sociālās prasmes.

Veicina emocionālo attīstību.

Jaunākie pētījumi

Lasīšana uzlabo valodu un sociālās prasmes.

Svarīga arī lasīšana priekam.

Nacionālā identitāte

Literatūra nodod kultūru un vērtības.

Stiprina piederības sajūtu.

Teorija.

Ļ.Vigotskis(1934.): Mācīšanās notiek sociālajā vidē.
Literatūra paplašina izpratni.

Ž.Piažē(1970): Attīstība notiek posmos.
Literatūra palīdz domāt abstrakti.

B.Bettelheims(1976): Pasakas palīdz emocionālai attīstībai.
Veicina problēmu risināšanu.

Kritērijs	Ļ.VIGOTSKIS	Ž.Piažē	B.Bettelheims
Galvenā pieeja	Sociokulturālā teorija	Kognitīvās attīstības teorija	Psihoanalītiskā pieeja
Bērna attīstības pamats	Sociālā mijiedarbība un valoda	Individuāla, pakāpeniska domāšanas attīstība	Iekšējie emocionālie procesi
Literatūras nozīme	Kultūras un valodas nesējs	Domāšanas attīstības veicinātājs	Emociju un konfliktu izpratnes līdzeklis
Valodas loma	Centrāla — attīsta domāšanu	Attīstās līdz ar domāšanu	Mazāk uzsvēta
Pieaugušā loma	Ļoti svarīga (vada, skaidro)	Mazāk tieša — bērns pats atklāj	Nav centrālā, svarīgs individuālais pārdzīvojums
Lasīšanas process	Kopīga lasīšana un pārrunas	Atbilstoša bērna attīstības stadijai	Individuāla, emocionāla pieredze
Iztēle	Attīstās sociālajā vidē	Attīstās noteiktā vecumposmā	Ļoti nozīmīga — palīdz izprast pasauli
Emocionālā attīstība	Veidojas sociālajā mijiedarbībā	Nav centrālais fokuss	Galvenais uzsvars
Pasaku nozīme	Kultūras un valodas attīstībai	Simboliskās domāšanas attīstībai	Iekšējo konfliktu risināšanai
Galvenais ieguvums bērnam	Valoda, domāšana, sociālās prasme	Loģiskā un simboliskā domāšana	Emocionālā līdzsvarotība un empātija

Literatūras nozīmes tabula teorētiķu skatījumā.

Bērnu literatūra nav tikai attīstības atbalsts individuālā līmenī - tā veido arī sabiedrības kopējo domāšanas kvalitāti nākotnē.

Mūsdienu teorētiskais skatījums

Jerome Bruner(1996): Domāšana veidojas caur stāstiem (narratīvā domāšana)

Martha Nussbaum(2010): Literatūra attīsta empātiju un demokrātisku domāšanu

Maryanne Wolf(2007): Digitālajā laikmetā svarīga dziļā lasīšana

OECD dati

Tikai ~55% skolēnu sasniedz pamatprasmes (PISA 2022).

Nepieciešams veicināt lasīšanu.

UNESCO

Lasītprasme ir pamats ilgtspējīgai sabiedrībai.

Mācīšanās notiek arī ārpus skolas.

Lasītprasme un domāšana, ko attīsta literatūra, nav tikai individuālās prasmes - tās ir priekšnoteikums ilgtspējīgai sabiedrībai, kas spēj pieņemt atbildīgus un pārdomātus lēmumus.

Digitālā vide

Audiogrāmatas un digitālie rīki ietekmē lasīšanu.

Svarīgi sabalansēt formātus.

Ilgspējīga attīstība

Literatūra veido atbildību, empātiju un domāšanu.

Tāpēc bērnu literatūra nav tikai izglītības daļa - tā ir ieguldījums sabiedrībā, kuru mēs vēl tikai veidojam.

Sabiedrības ieguvumi.

Izglītota, empātiska un aktīva sabiedrība.

Sabiedrības saliedētība.

Secinājumi

Bērnu literatūra ir investīcija nākotnē.

Kādu sabiedrību veido šodienas bērnu stāsti?

Katrs kopīgi izlasīts stāsts veido tiltu starp bērnu un pasauli. Iedodot bērnam grāmatu, mēs iedodam viņam spārnus — lidojumam uz zināšanām, jūtām un sapņiem. Lai mūsu bērniem vienmēr blakus ir kāda grāmata — silta, mīļa un pilna brīnumu.

Paldies!

84. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2026

